

Fran Albrecht:

Vesela vdova.

Nikoli nisem ljubil tega mesta. Fantje, ki prihajajo iz slovenske domovine študirat svoj jus ali filozofijo v to milijonsko gnezdo, se navadno dolgo ne morejo vživeti v ta pisani tuji kaos. Spominjam se, kako čudno je zamamilo mene, devetnajstletnika, ko sem prvič stopil na mehkopolzka asfaltna tla. Kakor bi stopal v bazenu po mlačni, razgreti vodi, me je zanašalo valovanje teh strasti in neko naglo, nenaravno življenje dihajočih cest. Z vročično, omamno soparico je nasičena atmosfera velikih mest. Tla so razžarjena, kakor z nevidno žerjavico posuta, hiše bleščeče, brušen mramor, pestrost in raznolikost do stupidne neokusnosti, kričeči kontrasti prebivalstva, od raztrganih cap do najdragocenejših holandskih čipk, raskave kože do prebelih vratov in — kar pogleda fant z dna svojih oči — ženske, te čudovite žene, z dragotinami obložene, v parfumu okopane, s presladkimi očmi in rubinastimi smehljaji, ki se iskre kakor zublji . . . In vse to je palo na moje napete živce, da so vztrepetali pod tem nenadnim pritiskom. In devetnajstletni fantje so kot kmet, ki je prišel prvič v gledališče in se je hotel stepsti z igralci na odru, ki so predstavljali svoje vloge preveč resnično. Mladi fant gleda, veruje, laži ne pozna, ako je ne vidi. Jaz bi se zbil z vsem svetom za resnice in lepote, ki sem jih nosil in skrival v svoji duši. — No, pozneje, ko je oškropilo in zamazalo tudi mene to sluzasto blato, je prišlo z vsemi drugimi nadlogami — spoznanje. Po dolgi pijanosti je nastopila treznost, tista brezupna siva jasnost duha, ki je vsa prepojena z neskončnim studom nad življenjem in ljudmi, nad samim seboj in okolico. In prignusile so se mi te ženske in ti parki, te mramorne hiše in te kamenite ceste! Zahotelo se mi je domov, domov v svoje rovte, domov, kjer so gore in hribi iz trdega, neobsekanega kamenja, pota raskava in niso posuta z žerjavico, bajte zalepljene z blatom, zrak dišeč po smoli in gnoju; kjer dekleta ne hodijo naga po cestah in nimajo barvanih lic in s črnimi progami obkroženih oči . . . Ves gorenjski kmet s svojo gorjansko robotostjo se je vzbudil v meni in z vso silo sem trgal raz sebe krinko estetsva in laži. In kakor sem planil v to mesto, prav tako naglo se mi je pristudilo do dna duše s svojo potrjeno krasoto, visoko in

ošabno eleganco, skrivajočo v sebi ničvredno praznoto navideznega bleska. Pozneje, v svojih rovtah, sem se vedno spominjal nanj, kakor na tisto visoko čuda lepo žensko, ki je šetala včasih sama ob polnoči na Kärntnerici. Kot madona je bila od daleč, tako nedotakljivo vzvišena sredi svojih počestnih sester; a ko sem nekdanj stopil k nji bliže, se mi je razodelo, da ima tuje zobe, barvane lase, obleko nasuto s talmi-briljanti, narejene prsi in za prst na debelo šminke in pudra na licu . . . Fej, kakšen stud je v duši človeka, ko se mu razodene vsa plitvost navidezne lepote, ki jo je prej molil in oboževal! —

Jaz nisem nikoli ljubil tega mesta in sem vedno mislil nanj z največjim zaničevanjem.

Po letih pa — po trdih in krutih letih, me je zaneslo valovanje usode zopet sem in v največje svoje začudenje sem opazil, kako je to mesto vesele lahkomišelnosti, filistrske dobrodušnosti in ničvrednih operet izpremenilo svoje napudrano lice. Vse: celo hiše in ceste, celo bresti in kostanji ob cestah, celo zanikarni vrabci na žičnih ograjah — vse se je izpremenilo. O, čas, ta čas ni prizanesel nikomur; planil je v sredo brezumnega šuma in zamahnil z jeklenim svojim bičem preko vsega!

Dame, visoke in ošabne, nepristopne in ostudne v svoji zlagani lepoti, ni več na Kärntnerici . . . Kam je odšla? Iskal sem jo v kinematografih in v nočnih beznicah, v bazarih in na pokopališčih, v kabareti in v cerkvah, — sinoči pa sem jo srečal na Ringu. Ob polnoči je stala poleg kandelabra, v črne cunje odeta, sključena vase, stara devetdeset let. In ko sva se spogledala, sva se spoznala. Nasmehnila se je z brezzobnimi svojimi ustmi, podala mi svojo mrzlo in velo roko, s povešenimi očmi kakor staremu bednemu prijatelju, ki ga je nekoč izdala in nesramno prevarala.

Šla sva v park. Sence so se iztezale skozi somrak, razprostrle se, priklonile se nama do tal in naju objele z odprtimi rokami. Sedla sva na klop in v njene težke besede so padali zvoki ihtече, srebrnoiskre fontane.

— Dobrega srca ste, gospod, je dejala, — niste me pozabili. Veste-li, kdo sem pravzaprav jaz? Vesela vdova so mi dejali nekoč. Saj se spominjate, kako sem hodila svoje dni nalepotičena in narbarvana, ošabna in naduta? Ali se spominjate, kako sva se srečala in ste stopili k meni s svojimi mrzlimi očmi, zaničevanja polnimi? Ali mislite, da nisem vedela, kakšno čast da ste mi hoteli izkazati, hahaha! Ah, samo mazinec da bi sprožila, pa bi vas ovila krog

sebe, dečka mladega, upornega, ki je študiral moje lase, moje briljante in moje prsi! Pa kaj ste bili meni vi! O, ko sem imela milijon boljših, lepših, bogatejših! Umetnike, učenjake, bankirje, diplomate, falote in svetnike — o, moj mezinec je delal čudeže! Opevali so me in komponirali, v mramor so sekali moje prsi, zvezdam so dajali moje ime, banke so se rušile radi čipk mojega perila, na vislicah so umirali zavoljo rubinastega dragulja na moji zapestnici. In vi ste študirali . . . haha! vi ste študirali, če je to pristno ali potvorjeno, če je lepota resnična ali narejena, če je užitek z menoj zares ali samo navidezen in tako dalje vse tiste zelene budalosti. — Danes pa sva se srečala, danes se morava domeniti, ko sedim tu pred vami v tej beraški resničnosti svoji in torej ne dvomite več v mojo pristnost! Danes poslušajte mojo povest!

Obmolknila je. Njene oči so sijale z zelenkastim bleskom, njen demonski, razpadajoči obraz je strmel bled v sivi mrak. S čudno grozo je trepetalo polvelo listje dreves in mene je pretresal leden hlad. Ni mi bilo do njene povesti.

Vstal sem naglo in dejal:

— Ne, prav nič se ne bova domenila! Poznam tvojo povest, poznam jo predobro. In kakorkoli ti je ime, Vesela vdova ali Spokorjena grešnica, Frine ali Hedone, Venus ali Naslada, vse je isto, zakaj danes si prav tako bedna in uboga kot jaz in mi vsi pod temi molčečimi in mrzlimi zvezdami, ki sijejo na nas brez utehe, brez tolažbe . . . Poslušaj in premisli, kako si hodila nekoč skozi ta park in je prav ta fontana, ki ti nocoj plaka in toži v tvojo bolest, — prav ta fontana ti je ščebetala in curljala z veselim in razigranim smehom; prav ta veter ti je govoril mehke zvodniške vabljalivosti, ki ti nocoj tako obupano in otožno šumi skozi gaj. In prav te zvezde, ki so nocoj tako daljne in mrzle, so žarele nekoč vroče, strastno kot tvoja kri . . . In čez leto, čez dve leti morebiti, bo spet zašumel drug veter, druge zvezde bodo zasijale in tale fontana se bo smejala srebrno in pljuskala same poskočne valčke; in ta mrak, ki diši nocoj po grobovih, bo nasičen z aromo vijolic in tuberoz. In ti se boš naveličala svojega črnega spokorniškega krila, kupila si boš rdeče žide, steklenih briljantov in šminke in pomad. Iz vseh pozabljenih grobov bodo vstali tvoji umetniki in učenjaki, bankirji in diplomati, falotje in svetniki. In ti boš stopila v njih krog, križala njih misli, bičala njih kri, vsesala se jim v možgane in v mozeg ter trgala njih načrte. O, poznam tvojo povest, kakor je bila, je in bo, četudi ti ne vem imena!

Molčala sva. Fontana je šumela, veter je ječal, skozi dremoten blesk svetilk so se črtali groteskni obrisi poslopij ogromnega izumrlega mesta. Z zelenkastimi očmi je topo strmela ženska vame.

— Mislila sem, da sva si sorodna in vendar sva si tujca, je dejala tiho in ponižno.

— In vendar sva si tujca! sem ponovil jaz. Bila, sva in si bova! — Poglej tja doli tisto zvezdo, drobno in neznatno, da jo komaj opaziš. Pod tisto daljno južno zvezdo je moj dom . . .

— Pod tisto malo, daljno zvezdo . . . In jaz sem mislila . . .

— Zakaj si mislila? Samo trenotki so, ko smo si blizu, tako blizu, da si pogledamo do dna oči in se spoznamo, za trenotek razumemo in oklenemo drug drugega v svoji neskončni bedi . . . Okleni se me tudi ti, ti, ki si mi sestra v svoji bedi nocoj to noč.

Naslonila se je name in objeta sva šla preko resnih, molčečih cest, dva tujca, brat in sestra nocoj to noč.

Ivan Albreht:

Brambovci.

Rdeče, rdeče so naše trate
in gore in skale in divje čeri,
in jezno, jezno sršijo granate,
sovražno nas gledajo črne oči.

Le ljubica naša je vroča,
hej, ljubica naša je hladna
in ljubica naša gori!

Ožgani, ožgani so naši obrazi,
razpraskana lica, steklene oči,
kadar vihramo v zbesneli ekstazi
in plešemo ples, ki imena mu ni.

A ljubica naša nas vodi,
hej, ljubica naša nas vabi
in ljubica naša mori.

*senexo talent - a talent .
fab: 261*